

Josef Milerad, docent, medicinsk chefredaktör, Läkartidningen (josef.milerad@lakartidningen.se)

Jon Ahlberg, docent (kirurgi)

Mats Eliasson, docent (evidensbaserad medicin)

Barbro Fridén, med dr (obstetrik och gynekologi)

Anders Håkansson, docent (allmänmedicin)

Carl Johan Sundberg, docent (fysiologi)

Hans Ågren, professor (psykiatri)

Jan Östergren, docent (internmedicin); samtliga medicinska redaktörer, Läkartidningen

Skärpta krav på manuskript

Läkartidningen publicerar deklarationer av potentiella bindningar och intressekonflikter

»Conflicts of interest are ubiquitous and inevitable in academic life, indeed, in all professional life. The challenge for academic medicine is not to eliminate conflicts but to deal with them effectively.«

David Korn

JAMA 2000;284:2234-7

II International Council of Medical Journal Editors (ICMJE, tidigare mer känd som »Vancouvergruppen«) har i sin senaste revision av allmänna författaranvisningar för biomedicinska tidskrifter [1] infört långtgående krav på redovisning av ekonomiska och andra omständigheter som skulle kunna påverka en författares presentation och tolkning av sina resultat. I en kommentar till författaranvisningarna riktar de 13 chefredaktörerna i ICMJE en uppmaning till alla forskare att inte medverka i projekt där finansiären begränsar möjligheterna att förutsättningslöst utvärdera och presentera studieresultaten. Man förbinder sig också att utan granskning avvisa manuskript där författarna inte haft fri tillgång till alla data eller full insyn i studiernas uppläggning och genomförande.

Gäller även i Läkartidningen

Läkartidningen följer sedan många år tillbaka Vancouvergruppens rekommendationer, och dessa principer gäller således även manuskript i Läkartidningen. Antalet tänkbara intressekonflikter är dock mindre än i exempelvis New England Journal of Medicine eller Lancet, eftersom Läkartidningen inte originalpublicerar stora industrifinansierade läkemedelsstudier.

Antalet potentiella intressekonflikter kommer att öka

Grundproblemet – att ett samarbete mellan forskare och kommersiella aktörer inte får påverka vare sig urval eller presentation av artiklar – är dock lika relevant vid nationell som vid

Läkartidningens reviderade författaranvisningar publiceras på sidan 1710 i detta nummer.

internationell publicering. Antalet potentiella intressekonflikter kommer dock sannolikt att öka, eftersom den universitetsanknutna forskningen är underfinansierad både nationellt och globalt. När anslagen från stat och forskningsråd inte täcker institutionernas behov ökar beroendet av extern finansiering.

Att en sökande har stora forskningsanslag t ex genom industrisamarbete är en vägande merit i samband med professorstillsättningar eller andra högre akademiska tjänster. Eftersom merparten av våra skribenter är aktiva forskare och medverkar i projekt som drivs via anslag kommer allt fler att ha stöd eller uppdrag från industrin eller intresseorganisationer.

Krav på manuskript i Läkartidningen

I april 2002 börjar Läkartidningen successivt att publicera artikelförfattares potentiella bindningar i alla artiklar under vinjetterna »Medicinsk kommentar«, »Klinik och vetenskap«, »Medicin och samhälle« samt i debattartiklar. Ett krav att redovisa potentiella bindningar har funnits länge, men författarnas intressedeklarationer har publicerats endast om intressekonflikter förelegat.

Skillnaden mot tidigare är att vi kommer att publicera allt som författarna har uppgivit i anslutning till den aktuella artikeln. Även uppgiften att författarna inte har uppgivit några potentiella intressekonflikter kommer att publiceras.

Vad är en intressekonflikt?

Det går inte att exakt ange vilka omständigheter som författare behöver ta upp, eftersom det i praktiken är svårt att dra

Så här kan eventuella intressekonflikter komma att redovisas i Läkartidningen.

gränsen mellan en intressekonflikt och den typ av professionell samverkan som inte innebär en intressekonflikt. Läkartidningens reviderade författaranvisningar betonar dock följande:

»I en bifogad deklaration skall varje författare var för sig redovisa personliga eller professionella omständigheter eller kommersiella relationer med företag eller organisationer som kan antas kunna påverka trovärdigheten eller författarens syn på det aktuella ämnet. ... Exempel på omständigheter är medverkan i klinisk prövning, finansiellt stöd för det aktuella ämnet eller arvoderade uppdrag för organisationer som kan ha ett kommersiellt intresse av hur arbetet tolkas eller presenteras.«

Hur skall anvisningarna tolkas?

Skall anvisningarna tolkas så, att man t ex behöver uppge aktieinnehav i fonder eller enskilda bolag? Det är uppenbart att en intressekonflikt föreligger om man innehar en betydelsefull ägarandel i ett bioteknikföretag vars produkt man beskriver. Ett privat aktieinnehav i ett företag av exempelvis Astra Zenecas eller Pfizers storlek utgör enligt redaktionens bedömning inte en kommersiell relation och därmed inte en intressekonflikt.

På liknande sätt skulle redaktionen bedöma ett vanligt förekommande uppdrag som t ex föreläsare på industrisponsrade symposier. Det är föga troligt att man skulle låta sin uppfattning i en vetenskaplig fråga påverkas av enstaka föreläsararvoden. Däremot skulle ett konsultavtal där man är kontrakterad som återkommande föreläsare åt ett företag utgöra en intressekonflikt.

Dessa exempel visar att det till syvende och sist är den enskilde författaren som måste avgöra vilka omständigheter som skulle kunna påverka hans bedömningar. Han/hon måste alltså ställa sig frågan huruvida det finns finansiella omständigheter eller andra potentiella bindningar som tydligt är eller kan uppfattas som intressekonflikter.

Är frågan om jäv och intressekonflikter kontroversiell?

Hur kontroversiell är frågan om jäv och intressekonflikter för Läkartidningens skribenter? Själva ordet jäv kan väcka olust. Det ger associationer till betydelsen av ordet jäv i juridiska sammanhang, innebärande att en intressekonflikt diskvalificerar från medverkan inom vissa ämnesområden.

Det bör understrykas att en intressekonflikt i vetenskapliga sammanhang inte diskvalificerar en författare från att få

vetenskapliga arbeten accepterade för publicering, så länge den potentiella intressekonflikten deklarerats öppet. Det är alltså inte intressekonflikten i sig utan bristen på öppenhet kring denna som kan vara diskvalificerande. »Peer review«-processen, referentgranskningen, tar hänsyn till omständigheter som intressekonflikter och utgör den redaktionella garantin mot vinklade framställningar. En referentgranskad artikel i Läkartidningens har passerat en extern bedömning och bör inte betraktas som en partsinlaga även om en deklarerad intressekonflikt föreligger.

En öppenhet i dessa frågor ligger i tiden. Exempelvis har Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) under det senaste året valt att offentliggöra författares »bindningar och jäv« i sina rapporter, och Socialstyrelsen avser att göra det samma. Denna praxis bör följas såväl av andra myndigheter som av den rikliga flora av tidskrifter som publicerar material med anknytning till medicin, sjukvård och läkemedel.

Referens

1. Davidoff F, DeAngelis CD, Drazen JM, Nicholls MG, Hoey J, Højgaard L, et al. Sponsorship, authorship and accountability. Läkartidningen 2001;98:4694-6.